

Negyedéves jelentés

2004. január 15.

Tartalomjegyzék

I. Monetáris politika	3
II. A monetáris politikai eszköztár változása	5
Kötelezőtartalék-szabályozás	5
III. A pénzügyi közvetítő rendszer	6
A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása	6
Jogszabály-előkészítés, szabályozás	6
Jegybanki ellenőrzés	7
IV. Devizatartalékok	8
V. Emissziós tevékenység	9
Készpénzforgalom, feldolgozási tevékenység	9
Forgalomban lévő bankjegyek	9
Forgalomban lévő készpénz	9
Forgalomban lévő érmék	10
Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység	10
Emlékpénzérme-kibocsátás	11
VI. Fizetési rendszer	12
A Viber-forgalom alakulása	12
TARGET csatlakozás	13
A SWIFT üzenetközvetítési rendszert érintő változások	13
Nemzetközi pénzforgalmi konferencia	14
KBER értékelés a KELER-ről	14
Jogszabály-módosítások	14
VII. Az MNB statisztikai tevékenysége	16

Beszámoló az MNB 2003. negyedik negyedévi tevékenységéről

I. Monetáris politika

Október 20-án az MNB és a kormány együttesen meghatározták a 2005. decemberi inflációs célt, amelynek szám szerű értékét a fogyasztói árindex 4%-os emelkedésében állapították meg. A közösen kijelölt inflációs cél illeszkedik a kormánynak az MNB által támogatott – a közös valuta 2008-as bevezetését célzó – euró-stratégiájához. A kijelölt 2005-ös cél egyben előrevetíti azt az inflációs célkövetelményt is, amelyet a stratégia sikere érdekében 2006-ban szükséges teljesíteni. A kormány és az MNB egybehangzó álláspontja szerint ehhez a 2006. év végi inflációnak 3% alá kell csökkennie.

Október végén az állampapír-piacon jelentős hozamemelkedés következett be. Az MNB információi szerint a hozamemelkedés hátterében az állt, hogy néhány piaci szereplőnek az orosz és a lengyel piaci események miatt át kellett rendeznie a portfólióját. Az állampapír-eladás az alacsony likviditású piacon jelentős hozamemelkedést eredményezett, ami más szereplőket is pozíciózárásra kényszerített.

Az MNB nyíltpiaci műveletekkel támogatta a piaci likviditáshiány enyhülését és az állampapír-piac mielőbbi konszolidációját.

Az MNB november 17-én tette közzé a „*Jelentés az infláció alakulásáról*” című kiadványának aktuális számát. A jelentés megállapítja, hogy 2003 harmadik negyedévében megfordult a korábbi deflációs tendencia, és az előrejelzés szerint az infláció 2004 közepéig erőteljesen emelkedni fog, elsősorban az adórendszerbeli változások miatt. A 2004. év folyamán a fogyasztói áremelkedés üteme szinte végig 6% fölért. 2005 elején az infláció hirtelen 5% alá csökkenhet, mivel az árindexből kikerül az indirekt adóe-

melés egyszeri árszintnövelő hatása. Az előrejelzés szerint a 2005. év végi árindex 4% lehet, feltéve, hogy a korábbi magas áremelkedési ütem nem épül be az inflációs várakozásokba. Ugyanakkor az adóemeléseknek a várakozásokra gyakorolt hatása jelentős felfelé irányuló kockázatot hordoz a 2005-ös inflációs folyamatokra nézve.

Bár a november eleji nyíltpiaci műveletek nyomán a pénzpiacok átmenetileg stabilizálódtak, november végén a forintárfolyam számottevő mértékben gyengült, az állampapír-hozamok pedig jelentősen emelkedtek. A külföldi befektetők elbizonytalanodásának fő oka, hogy az államháztartás magas hiánya és a gyors lakossági hitelexpanzió miatt az elmúlt egy évben gyorsan nőtt a folyó fizetési mérleg hiánya. Az államháztartás és a háztartási szektor túlköltekezését az ország csak jelentős összegű külső források bevonásával tudja finanszírozni. Az állampapír-piaci hozamok emelkedése és a leértékelődési várakozások növekedése azt mutatta, hogy a külföldi befektetők csak drágábban hajlandóak a túlköltekezéshez forrást biztosítani. A Monetáris Tanács 2003. november 28-án azonnali hatállyal 9,50%-ról 300 bázisponttal 12,50%-ra emelte a jegybanki alapkamatlábát, hogy lehűtse a leértékelődési várakozásokat és megvédje a forint árfolyamát.

Az MNB és a Pénzügyminisztérium december 2-án közös közleményben hangsúlyozta, hogy a forintárfolyam megindult gyengülése kedvezőtlen a magyar gazdaság számára. A jegybank szerint az árfolyamnak a leértékelési nyomást megelőzően kialakult átlagos szintje összhangban van a gazdaság hosszútávú fejlődésével. Gyorsult az export, az ipari termelés, és a GDP növekedése. A fizetési mérleg egyensúlyának javulásához az MNB szerint nincs szükség gyengébb

árfolyamra. Az árfolyam jelentős leértékelődése veszélyezteti a jegybank inflációs céljainak elérését és ezen keresztül az euró bevezetését célzó kormányzati stratégiát. Az MNB ezért hangsúlyozta, hogy továbbra is minden lehetséges eszközzel meg kívánja akadályozni a forint árfolyamának gyengülését.

Az MNB december 10-én közleményben reagált a kormány által aznap bejelentett intézkedésekre. Az MNB szerint a lakástámogatási rendszer szigorítása és a fiskális megszorító lépések kézzelfogható elmozdulást jelentenek egy fenntartható gazdaságpolitika irányába, amely elengedhetetlen a befektetők forinttal szemben megingott bizalmának visszanyeréséhez. Az intézkedések segítik az ország külföldi finanszírozási igényének csökkentését a

lakosság pénzügyi megtakarításainak növelése és a tervezett mértéket meg nem haladó költségvetési deficit révén. Az MNB elfogadhatónak tartotta, hogy az adott piaci körülmények között az ÁKK a devizafinanszírozás súlyának átmeneti megnövelése mellett döntött. December végére az MNB és a kormányzat említett lépéseivel sikerült megállítani a kedvezőtlen pénzügyi folyamatokat, és bizonyos mértékű javulás is megfigyelhető volt. Ugyanakkor a KSH által publikált novemberi inflációs adat mintegy 0,5 százalékponttal meghaladta a várakozásokat. Ez a kedvezőtlen fejlemény emeli az inflációs várakozások 2004. évi beragadásának – az indirektadó-emelések miatt egyébként is magas – kockázatát. Ezért az MNB hangsúlyozta, hogy az adott helyzetben óvatos kamatpolitikára van szükség.

II. A monetáris politikai eszköztár változása

Kötelezőtartalék-szabályozás

A Monetáris Bizottság 2003. október 27-i ülésén döntés született arról, hogy az MNB módosítja a kötelező tartalékolásra vonatkozó szabályozását. Ennek értelmében 2004. január 1-jei hatállyal teljes körűen tartalékmentessé váltak a két éven túli lejáratú rendelkező betétek és felvett hitelek, ezáltal szűkült a tartalékköteles források köre. Az intézkedésre az Európai Központi Bank (EKB) eszköztárához történő harmonizáció, illetve a versenysemlegesség elvének érvényesítése érdekében került sor; a módosításoknak köszönhetően a kötelező tartalék alapjára vonatkozó előírások ma már teljes mértékben megfelelnek az EKB szabályozásának. Az MNB kötelező tartalékolásról szóló rendelkezése az idei évtől szerkezetileg is összehasonlíthatóvá vált az EKB kötelező tartalékolásra vonatkozó jogszabályával.

A tartalékalapot érintő döntések egyben szemléletbeli változást is hoztak a tartalékszabályozásban: amíg korábban az MNB szabályozása a tartalékmentes forrásokat sorolta fel tételesen, ezután az EKB gyakorlatának megfelelően a tartalékköteleseket részletezi. A módosítások következtében január 1-jétől a tartalékalapba

tartoznak a betétek, felvett hitelek, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, valamint a repóügyleteken keresztül gyűjtött források. 0 százalékos tartalékráta vonatkozik viszont a repókra, illetve minden 2 éven túli lejáratú betétre, felvett hitelre és hitelviszonyt megtestesítő értékpapírra (azaz gyakorlatilag tartalékmentesek). Valamennyi egyéb tartalékköteles forrás tartalékrátája 5 százalékos, az MNB-től és a tartalékkötelezett hitelintézetektől származó források kivételével.

Szintén 2004. január 1-jétől változott meg a tartalékalap számításának módszere: ezután a hitelintézeteknek a tartalékköteles források havi átlagos állománya helyett csak a hónap utolsó napi adatait kell figyelembe venniük tartalékkötelezettségük kiszámításához, ezáltal a bankok adatszolgáltatással kapcsolatos költségei csökkenni fognak. További változás, hogy a tartalékszámítási és teljesítési periódusok közötti késleltetés hossza 1 hónapról 2 hónapra növekedett, közelítve az EKB gyakorlatához. Ez a módosítás javíthatja a bankok likviditáskezelését, mivel a bankok ezentúl már a tartalékteljesítési periódus kezdetén pontos információval rendelkeznek nemcsak a saját, hanem a teljes bankrendszer tartalékkötelezettségének nagyságáról is.

III. A pénzügyi közvetítő rendszer

A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása

2003. I-III. negyedévében tapasztalt tendenciák a IV. negyedévben is folytatódtak, melynek következtében a magyar bankrendszer teljesítménye minden várakozást felülmúlóan alakult, a 2002. évi nagyon jó teljesítményhez képest is jelentős javulást mutatott. A bankrendszeri jövedelmezőség elmúlt évben megfigyelt javulásában meghatározó szerepe volt az állami támogatás mellett folyósított lakáshitelek dinamikus bővülésének. Az előző évek tendenciájához hasonlóan azonban a betétállomány növekedése jóval elmaradt a hitelezés növekedési ütemétől elsősorban a háztartások csökkenő megtakarítási hajlandóságának köszönhetően.

A bankrendszer kockázataival, köztük lakáshitelezési boomhoz kapcsolódó kockázatokkal részletesen az MNB 2003. december 1-jén megjelent *Jelentés a pénzügyi stabilitásról* című kiadványa foglalkozott. Kiemelt kockázatként azonosította a jelentés a háztartások fogyasztással és lakásvásárlással kapcsolatos hitelfelvételének jelentős mértékű bővülését. A kockázatot növeli, hogy egy, a bankok körében végzett felmérés alapján megállapítható: jelenleg a bankok többsége a lakáshitelezéshez kapcsolódóan nem rendelkezik olyan kifinomult kockázatkezelési gyakorlattal, amelyekkel a törlesztési nehézségekkel küszködő ügyfelek problémái áthidalhatók lennének. Az állami lakástámogatási rendszer 2003. decemberi szigorítása hitelkérelem-inváziót eredményezett a bankoknál, melynek állományi hatásai már csak 2004-ben lesznek érezhetőek. Az intézkedés hatásait a jegybank figyelemmel kíséri, elsősorban a bankrendszer lakáshitelezésben aktív szereplői állománynövekedési ütemének, a termékeken elérhető jövedelem módosulásának, illetőleg a hitelkockázat változásának elemzése révén.

Jelentős átrendeződés történt a pénzügyi közvetítőrendszer szereplői között, 2003. IV. negyedévében lezárultak a privatizációk, melynek következtében a külföldi tulajdonarány meghaladja a 80%-ot (ez a

közép-kelet európai országok közül az egyik legmagasabb), valamint az állami tulajdon aránya 1,1%-ra csökkent. A brókercégek beolvasztásának eredményeként univerzális tevékenységet végző bankok dominálják a piacot, mindössze 3 banki háttérrel rendelkező brókercég maradt a piacon.

A 2003. november 28-i kamatemelés jelentős jövedelmezőségi hatást a bankrendszer egészére nem gyakorolt. A kamatemelést a bankok követték, melynek hatására várható, hogy a megtakarítások a bankrendszer felé terelődnek át. A jegybanki kamatemelés után a jelzálogbankok átmenetileg lassították, illetve felfüggesztették a jelzáloglevél kibocsátásokat.

Az Európai Unióhoz első körben csatlakozó országok jegybankjai 2003. szeptemberi bemutatkozásuk után, 2003. IV. negyedévében megfigyelőként már aktívan részt vettek az EKB Bizottságainak 2004. évi munkatervének kidolgozásában. A Bankfelügyeleti Bizottság magyar bankrendszert érintő legfontosabb feladata, hogy megvalósuljon az új és régi tagok által a pénzügyi közvetítőrendszerről szolgáltatott adatok, valamint az ügynevezett stabilitási indikátorok harmonizációja. Ennek részeként a 2004. évi MNB-nek szolgáltatott jelentés szöveges jelentése 2003. IV. negyedévében módosult. A csatlakozó országok 3-5 legnagyobb banki szereplőjét a csatlakozás előreláthatólag az EKB felméréseiben történő közvetlen részvétellel is érinteni fogja.

2003. IV. negyedévében a PSZÁF és az MNB áttekintette és módosította a két intézmény közötti együttműködési megállapodást.

Jogszabály-előkészítés, szabályozás

2003. IV. negyedévében további lépések történtek a banki hitel-, piaci és működési kockázatok kezelését szabályozó előírásokat módosító új európai tőke megfelelési direktíva (CAD 3) tervezetének feldolgozása területén, amely az elkövetkező

években komoly kihívást jelent majd a hazai pénzügyi szabályozók számára. A Pénzügyminisztérium, a PSZÁF és az MNB szakértői által kidolgozott egységes magyar álláspont 2003 októberében került kiküldésre az Európai Bizottság részére. Az egységes magyar szabályozói vélemény a tervezet valamennyi területéhez, így a hitelkockázatokhoz kapcsolódó minimum tőkekövetelmények számításához, a kapcsolódó felügyeleti eljárásokhoz, a működési kockázatokhoz, valamint a nyilvánosságra hozatali követelmények kérdéséhez tett észrevételeket.

További fontos szabályozási fejleménye az elmúlt negyedévnek, hogy a konszolidált felügyeleti szabályozás teljeskörű kiterjesztése érdekében a kereskedési könyvi kormányrendeletben is kidolgozásra kerültek a piaci kockázatok csoportszintű értékelésére és kezelésére vonatkozó előírások. A csoportszintű prudenciális szabályok végrehajtásához további hátralévő feladat még a felügyeleti adat-szolgáltatásról szóló PM-rendelet módosítása, amely 2004. I. negyedévében várható.

A jegybank továbbá megkereste a PM-et és a PSZÁF-ot, és szakértői szintű egyeztetéseket kezdeményezett a tőkepiaci törvény módosításáról, mivel a hatályos felügyeleti díjrendszer bizonyos elemei aránytalanul és indokolatlanul sújtanak egyes rövid lejáratú pénzügyi ügyleteket (pl. repó), amely piactorzító hatásával gátolhatja a hatékony monetáris transzmissziót.

Végül szükséges megemlíteni, hogy 2003 decemberében fogadta el a parlament a

PSZÁF szervezeti átalakítását megvalósító törvénymódosítást, amelynek rövid előkészítő szakaszában az MNB többször jelezte, hogy szakmai szempontból nem tartja megalapozottnak és indokoltnak a felügyeleti szervezeti struktúra megváltoztatását.

Jegybanki ellenőrzés

Az MNB helyszíni ellenőrzési területe - folytatva az egész évre vonatkozóan kiemelt jegybank-specifikus témák vizsgálatát - 2003. IV. negyedévében 26 helyszíni ellenőrzést indított el. Összhangban a jegybanknak a törvényben meghatározott feladataival és felelősségével, az ellenőrzések súlypontjai a pénzforgalmi jogszabályok betartása, a forgalomképes készpénz biztosítása, a kötelező jegybanki tartalék alapjának meghatározása, valamint a jelentett adatok megbízhatóságának megállapítása voltak.

A negyedévben elkezdett ellenőrzések közül 2 banki, 10 szövetkezeti hitelintézeti, valamint 1 befektetési alapra kiterjedő és 13 nem pénzügyi vállalati vizsgálat volt. A hitelintézetek ellenőrzése során a revízió minden esetben kiterjedt az előző vizsgálat során feltárt hiányosságok megszüntetésére tett intézkedések áttekintésére is, miután a jegybank mindenkor nagy hangsúlyt fektet a hibák kijavítására és annak ellenőrzésére. A vállalati vizsgálatok a jelentési kötelezettség megállapításán és teljesítésén túl az adat-szolgáltatások teljeskörűségére fókuszáltak.

IV. Devizatartalékok

2003. negyedik negyedében a hivatalos devizatartalékok nagysága euróban kifejezve 10 989 milliőről 10 142 millióra csökkent. A január végi devizapiaci intervenció óta folyamatosan mérséklődött a tartalékszint, amelynek eredményeképp 2003 végére megközelítőleg visszaállt a 2002-es év végi értékre. A negyedévre vetített 847 millió eurós csökkenés mögött a következő tényezők állnak.

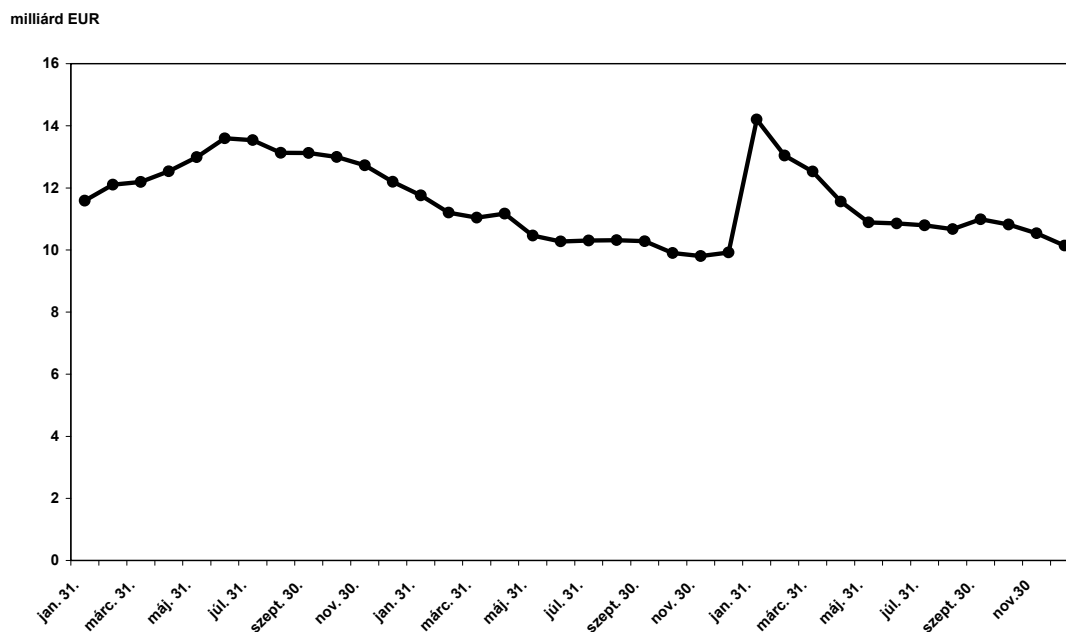
A magyar állam és az MNB finanszírozásból adódó tételei (kamatterhek, törlesztések és előtörlesztések, kibocsátások és visszavásárlások) együttesen több, mint 500 millió euróval csökkentették a devizatartalékok állományát. Devizakötvények lejáratára miatti kifizetések összesen 680 millió eurós kiadással jártak, amivel

szemben az állam külföldi hitelintézetektől összesen 158 millió hitelt vett föl.

Az euró árfolyama a dollárhoz képest a harmadik negyedévben tovább erősödött. Hatása a dollárban fennálló tartalékokon keresztül több mint 100 millió euróval csökkentette az euróban kifejezett tartalékszintet. Ehhez adódott a fennálló fedezeti (swap) ügyletek mark-to-market kiértékelésekor realizált jelentős átértékelési különbözet.

A kereskedelmi bankok és a Magyar Államkincstár devizahitel/devizabetét-állományának ingadozása összesen további 74 millió eurós mérséklődést eredményezett a kérdéses időszak tartalékszintjében. A befektetési és likviditási kötvényportfóliókon realizált hozam összesen 35 millió euró volt.

1. ábra: A hivatalos devizatartalékok alakulása 2001 elejétől

V. Emissziós tevékenység

Készpénzforgalom, feldolgozási tevékenység

2003-ban a Magyar Nemzeti Bank pénztárai 3 610 milliárd forint értékű készpénzforgalmat bonyolítottak le, amely kissé mértékben (2,5%-kal) meghaladta az előző évi pénztári forgalom értékét.

Az év folyamán, a váltásokat is figyelembe véve, az ügyfelek 331 millió darab, 1 704 milliárd forint értékű bankjegyet fizettek be az MNB pénztáraiba. A befizetett mennyiség 3%-kal csökkent, az érték 1%-kal növekedett az elmúlt évhez viszonyítva.

A jegybank pénztáraiba befizetett bankjegyek feldolgozása modern feldolgozógépekkel, egységes szempontok szerint történik. A Főpénztárban a forgalomképtelen bankjegyeket nagyrészt online módon, a feldolgozással egy ütemben semmisítik meg. A területi igazgatóságokon forgalomképtelennek minősített bankjegyek megsemmisítése is a Főpénztárban történik.

Az év folyamán az MNB pénztáraiból a váltásokkal együtt 349 millió darab, 1 890 milliárd forint értékű bankjegy került forgalomba, ami a mennyiséget tekintve 1%-kal alacsonyabb, az értéket tekintve 4%-

kal magasabb volt az elmúlt év forgalmánál.

2003-ban a jegybanki készpénzforgalom 25%-a a négy területi igazgatóság pénztárain keresztül bonyolódott le, az elmúlt évben ez az arány 24% volt.

Forgalomban lévő készpénz

2003. december 31-én a forgalomban lévő készpénz értéke 1 458 milliárd forint volt, 15%-kal (188 milliárd forinttal) több, mint az előző év végén. Az első félévhez viszonyítva a növekedés üteme az év második felében 3 százalékponttal csökkent. (Az első félévben vélhetően a 2002-ben végrehajtott bérkorrekciók 2003-ra áthúzódó hatása, valamint az év eleji béremelések okozták a nagyobb arányú növekedést.)

2003-ban egy lakosra átlagosan 135 ezer forint összegű készpénz, 23 darab bankjegy és 200 darab érme jutott. Az elmúlt évhez képest az egy főre jutó készpénz értéke 14%-kal emelkedett, a bankjegyek száma egy, az érmék száma 17 darabbal nőtt.

A forgalmi készpénzállomány értékén belül a bankjegyek aránya az előző évekhez hasonlóan 98%, az érméké 2% volt.

1. táblázat: Forgalomban lévő készpénz az év utolsó napján

	2002	2003	Változás	
	milliárd forint			%
Bankjegyek	1 245,4	1 431,3	185,9	114,9
Érmék	23,0	24,5	1,5	106,5
Forgalmi készpénzállomány	1 268,4	1 455,8	187,4	114,8
Emlékpénzek	2,5	2,6	0,1	104,0
Forgalomban lévő készpénz	1 270,9	1 458,4	187,5	114,8

Forgalomban lévő bankjegyek

2003 végén a forgalomban lévő bankjegyállomány értéke 1 431 milliárd forint volt, 15%-kal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A forgalomban lévő

bankjegyek darabszáma ezzel szemben – a 20 000 forintos részarányának jelentős bővülése következtében – mindössze 8%-kal emelkedett. A 20 000 forintos címlet térnyerése 2003-ban tovább folytatódott, a forgalomban lévő bankjegyek darabszá-

mán belüli részaránya a 2002. év végi 7%-ról 2003 végére 9%-ra emelkedett, míg ugyanebben az időszakban az értéken belüli aránya 24%-ról 32%-ra nőtt. A forgalomban lévő bankjegyek darabszámán és értékén belül a legmagasabb

arányt továbbra is a 10 000 forintos képviselte, bár részaránya az elmúlt évhez viszonyítva a darabszámot tekintve 1 százalékponttal, az értéket tekintve 5 százalékponttal csökkent.

2. táblázat: Forgalomban lévő bankjegyek az év utolsó napján

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
20 000 forint	22,6	450 941	9,2	31,5
10 000 forint	75,8	757 843	31,0	52,9
5 000 forint	25,1	125 665	10,3	8,8
2 000 forint	17,1	34 242	7,0	2,4
1 000 forint	43,8	43 836	17,9	3,1
500 forint	22,4	11 197	9,2	0,8
200 forint	37,7	7 535	15,4	0,5
Összesen	244,5	1 431 259	100,0	100,0

Forgalomban lévő érmék

2003 végén 2 139 millió darab érme volt forgalomban, 11%-kal, 206 millió darabbal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A növekmény több mint 70%-a a kis címletű (1 és 2 forintos) érmék átlagot meghaladó mértékű kiáramlásából származott. A forgalomban lévő érmék

értéke 7%-kal (2 milliárd forinttal) emelkedett az elmúlt év hasonló időszakához viszonyítva.

2003-ban a forgalomban lévő érmék címletek szerinti megoszlásában sem a darabszámot, sem az értéket tekintve nem volt számottevő változás az elmúlt évhez viszonyítva.

3. táblázat: Forgalomban lévő érmék az év utolsó napján

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
100 forint	129,3	12 931	6,0	52,8
50 forint	73,2	3 658	3,4	14,9
20 forint	147,3	2 946	6,9	12,0
10 forint	179,1	1 791	8,4	7,3
5 forint	231,5	1 157	10,8	4,7
2 forint	628,7	1 258	29,4	5,2
1 forint	750,2	750	35,1	3,1
Összesen	2 139,3	24 491	100,0	100,0

Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység

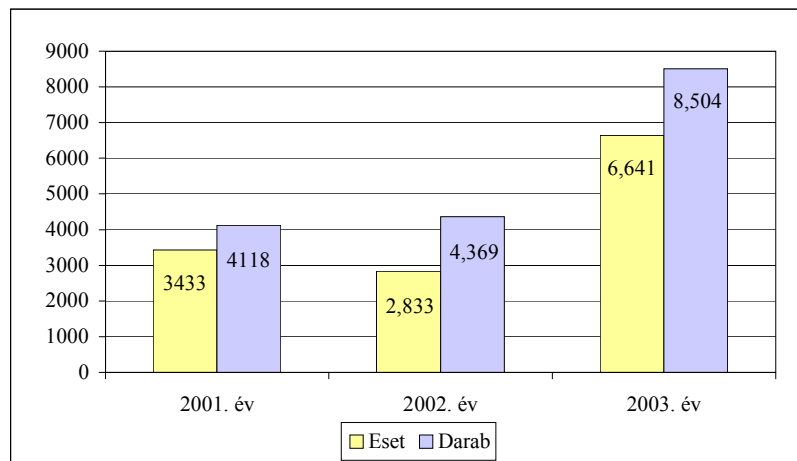
A bankjegy- és érmeszakértői terület tevékenységének középpontjában 2003-ban az Európai Unióhoz való csatlakozás – az Európai Központi Bank (EKB) által előírt – e tevékenységet érintő feltételek megteremtése áll. Az EKB által létrehozott Counterfeit Monitoring System-hez való kapcsolódás már a csatlakozást mege-

lőzően is szükségessé tette a szakértői tevékenységhez szükséges infrastruktúrák megteremtésének előkészítését. Ennek jegyében döntött a jegybank igazgatósága a Nemzeti Kézpénzszakértői Központ létrehozásáról. Az első félévben a jegybank megfigyelő státuszban bekapcsolódott az EKB által működtetett Counterfeit Working Group, majd októberben a Counterfeit Coin Expert Group tevékenységébe.

2003-ban a Magyar Nemzeti Bank bankjegyszakértői 8 504 darab forintbankjegy hamisítványt regisztráltak, a forintbankjegyek hamisításának esetszáma 6 641 volt. Az elmúlt évhez viszonyított növekedést az 1000 forintos címlet esetében

nagyobb mennyiségben előfordult, színes printerrel készült hamisítványok okozták. 2003-ban egy millió darab forgalomban lévő bankjegyre 36 darab hamisítvány jutott, ami a készpénzforgalom biztonságát nem veszélyeztette.

2. ábra: Forinthamisítások eset- és darabszáma

Az előző évhez viszonyítva a valutahamisítási esetek száma és a lefoglalt hamisítványok darabszáma is csökkent. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy az euró hamisításának mértéke a kibocsátás óta – természetesen – emelkedik. Amíg 2002-ben mindössze 522 darab euróbankjegy hamisítványt vizsgáltak meg szakértőink, addig 2003-ban 1 351 darab euróhamisítvány fordult elő.

Emlékpénzérme-kibocsátás

A Magyar Nemzeti Bank 2003. október 14-én 5000 forint névértékű ezüst emlékérmé kibocsátásával emlékezett meg Neumann János születésének 100. évfordulójáról. Az érme 925 ezrelék finomságú ezüsből készült, súlya 31,46 gramm.

VI. Fizetési rendszer

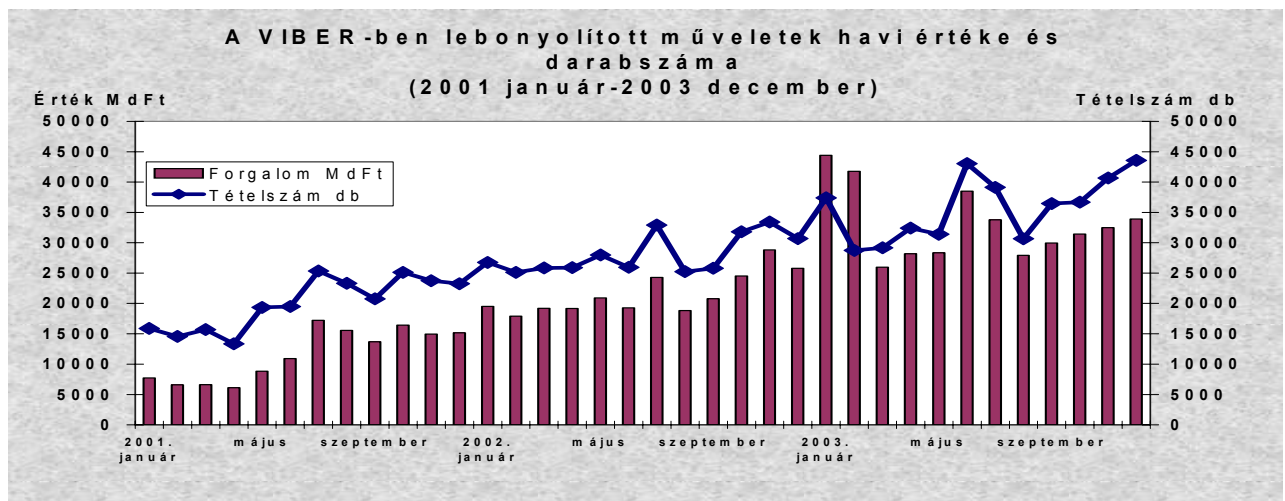
A VIBER-forgalom alakulása

A fizetési forgalom az év elején és közepén tapasztalt kilengések után – amit a januári forint elleni spekuláció, valamint a júniusi árfolyam-intézkedések váltottak ki – 2003. negyedik negyedévben egyenletes, de gyors ütemű növekedést mutat. A forgalom értéke havi 3-4 %-os mértékben emelkedett, a tételszám 7-11 %-os növekedése az év közepére jellemző volumen eléréséhez vezetett. Az elszámolt

121 ezer db fizetési megbízás értéke 97,8 billió (ezermilliárd) Ft volt. A tételszám az előző negyedévhez (106 ezer db) képest 14,1%-kal, míg a tranzakciók értéke (91,7 billió) 6,6%-kal nőtt. A 2002. év ugyanezen időszakának adatát a tételszám (96 ezer db) 26%-kal, míg a forgalom értéke (79,1 billió) 23,6%-kal haladja meg.

Az elmúlt négy évre értékben és tétel-számban megfigyelhető fejlődés látható a következő ábrán.

3. ábra

Az átlagos napi tételszám a vizsgált időszakban 1923 db, ami az előző negyedévhez (1660 db/nap) képest 15,9 %-os növekedést jelent. A forgalom napi átlagos értéke a 2003. év utolsó negyedévében 1 552 milliárd forintot tett ki, szemben az előző negyedév (1 432 milliárd Ft/nap) adatával, ami 8,4%-os emelkedést jelent.

2003. negyedik negyedévében november 12-én számolták el a legtöbb megbízást a VIBER-ben, 5 043 db tételt, a legmagasabb napi forgalom szintén ezen a napon 3 508 milliárd forint volt (az éves csúcspan január 21-én volt, 5 221 db tétel teljesült 6 043 milliárd forint értékben).

A bankok által igényelt napközi hitelkeret összege 2003. negyedik negyed-

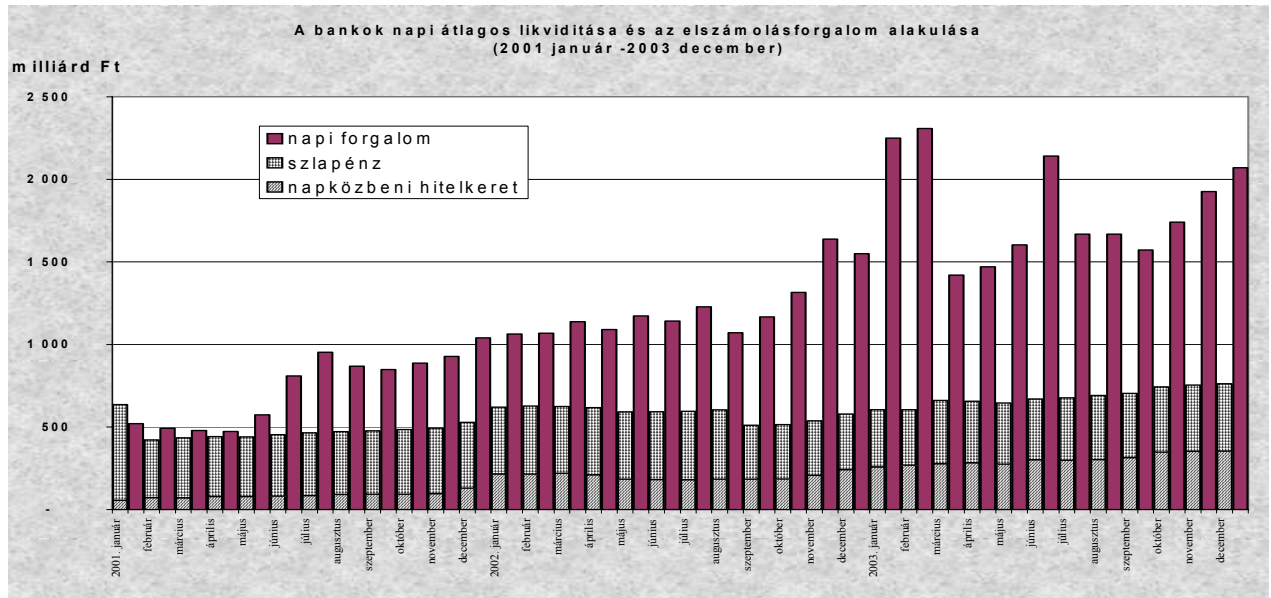
évében tovább nőtt (az átlagos napi állomány 351 milliárd forint), az előző negyedévhez (305 milliárd forint) képest 15 %-kal emelkedett. Az előző év azonos időszakához (211 milliárd forint) mérten 66,3 %-kal igényeltek több hitelkeretet a bankok értékpapír ellenében, miközben az átlagos napi pénzforgalom 27,4 %-kal emelkedett 2002. negyedik negyedévéhez képest.

A bankrendszer átlagos napi likviditásának és pénzforgalmának havi alakulását mutatja a következő grafikon. Jól látható, hogy az átlagos napi forgalom többszöröse a napi likviditásnak (a forgalom és a likviditás aránya az egyes hónapok átlagát számolva 2,1 és 3,8 között ingadozik, az év első hónapjaira,

illetve júniusra jellemző magasabb arány a negyedik negyedévre 2,5-es, december hónapban 2,7-es átlagértéket mutat), mi-

közben a likviditáson belül a számlapénz és a megképzett hitelkeret értéke is egyre növekszik.

4. ábra

A VIBER-ben sorban álló összegek nagysága (7 477 milliárd Ft) 2003. harmadik negyedévéhez (7 035 milliárd Ft) képest 6,3%-kal nőtt, az előző év azonos időszakához (11 569 milliárd Ft) képest viszont 35,4%-kal csökkent.

TARGET¹ csatlakozás

Az EKB Kormányzótanácsának 2002. októberi döntése alapján az új tagállamok az EU tagságuk elnyerésének időpontjától kezdődően, azaz már GMU csatlakozásukat megelőzően csatlakozhatnak a TARGET1-hez (a ma működő TARGET).

Az MNB a magyarországi bankokkal történt konzultáció után úgy határozott, hogy nem hoz létre euróban működő valós idejű bruttó elszámolási rendszert és nem csatlakozik a TARGET1-hez. Az euróban lebonyolított pénzforgalom a levelező

banki szolgáltatás igénybevételével zajlik a jövőben is.

A – jelenlegi elképzelések szerint – az évtized második felében induló TARGET2 rendszerben (amely a mai TARGET1 rendszert váltja fel) az MNB a rendszer indulásától kezdve elszámolási szolgáltatást tervez nyújtani a magyarországi bankok részére.

A SWIFT üzenetközvetítési rendszert érintő változások

A hazai - negyven tagot számláló - SWIFT felhasználói csoport számára 2003. IV. negyedévében két fontos, nagy horderejű feladat adódott;

- az MT100-asról az MT 103-as üzenet típusra, valamint
- a SWIFTNet-re történő átállás végrehajtása.

¹ A TARGET az EU tagországai által működtetett valós idejű fizetési rendszerek (RTGS) összekapcsolásával kialakított fizetési rendszer, amely az unión belüli, tagországok közötti és a határon belüli euró fizetések tárgyánapon belüli lebonyolítására szolgál.

Huszonöt évi használat után került sor a sima átutalásokra kialakított üzenetszabvány korszerűsítésére az MT 103-as üzenet formájában. Kidolgozása során a jobb átláthatóságot, az eurózóna, a FATF (Financial Action Task Force) pénzmosás megelőzésére vonatkozó követelményeit, valamint az automatikus feldolgozás szempontjait szem előtt tartva javították az üzenet struktúráját.

A 2003. november 16-ai határidőig sikerrel végrehajtott migráció jelentőségét – többek között - az támasztja alá, hogy a magyar bankok által lebonyolított fizetési forgalom 80%-át ez az üzenet típus reprezentálja.

A SWIFTNet migráció Magyarországon 2003. november 10-től december 9-ig tartott, melynek során a felhasználók – a jelenlegi második generációs technológiának tekinthető – store-and-forward elvű (tárol és továbbít) üzenetközvetítésről a mai követelményeknek jobban megfelelő internet protokollon alapuló interaktív kommunikációra álltak át.

A SWIFTNet révén megnő a hálózat átviteli sebessége és kapacitása, bizonyos információk valós idejűvé válnak.

Az átállás komoly anyagi és élőmunka ráfordítással járt a bankoknál. Sokuknál új hardver eszközöket és mindegyiküknél új szoftvereket kellett beszerezni, továbbá ki kellett képezniük a felhasználókat is a rendszer használatára.

A jövőben a VIBER is a SWIFTNet-et fogja használni, csakúgy mint az ECB és az ECBS által működtetett TARGET több részrendszere, vagy az EBA² által létrehozott STEP 2 fizetési rendszer továbbá a CLS is.

Nemzetközi pénzforgalmi konferencia

Neves nemzetközi szakemberek részvételével került megrendezésre 2003. október

8-án az MNB-ben a globális és európai fizetési infrastruktúrákat középpontba állító pénzforgalmi konferencia. A hazai bankok több mint 60 meghívott résztvevője a CLS Bankról, a TARGET-ről és az EBA STEP2 rendszerről hallgathatott meg előadásokat, amelyek bemutatták az egyes rendszerek létrejöttének célját és működési elveiket.

KBER értékelés a KELEER-ről

Az EKB Kormányzó Tanácsának 2002. szeptemberében meghozott döntése alapján az EKB támogatást nyújt a csatlakozó országok jegybankjainak abban, hogy elvégezzék a csatlakozó országokban működő értékpapír elszámolási és kiegyenlítési rendszerek értékelését a KBER³ hitelműveletek lebonyolításában részt vevő rendszerekre kidolgozott követelményrendszer alapján. Erre azért van szükség, mert a hitelműveletek fedezetét biztosító értékpapírokat központi értéktárak kezelik, amelyek megbízható működése kritikus az eurózóna monetáris politikájának lebonyolítása szempontjából. A felmérés célja az volt, hogy megállapítsa a rendszerek esetleges hiányosságait, és elegendő időt biztosítson azok megszüntetésére, mielőtt egy csatlakozó ország jegybankja és ezzel együtt központi értéktára bekapcsolódik a KBER hitelműveleteibe.

Az év folyamán lezajlott felmérés alapján a decemberben elfogadott jelentés megállapította, hogy a KELEER lényegében megfelel a követelményeknek.

Az EKB az említett felmérés publikus változatát hamarosan közzéteszi.

Jogszabály-módosítások

Az Országgyűlés 2003. december 15-ei ülésnapján elfogadta az MNB-ről szóló 2001. évi LVIII. törvény EU jogharmonizációs módosítását, amely az EU-hoz történő csatlakozásról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatályba lépésének napjától kezdődően a jegybank felvigyázási hatáskörét kiterjeszti az értékpapír-elszámolási rendszerekre is, tekin-

² Euro Banking Association

³ Központi Bankok Európai Rendszere

tettel arra, hogy a jegybank alapvető feladatainak ellátásához e rendszerek biztonságos és hatékony működése is elengedhetetlen.

2003. év végén módosult a nemzetközi fizetési forgalom jogcímeiről szóló 256/2001. (XII. 18.) Korm. rendelet. A módosítás eredményeként pontosabbá válik a fizetési mérleg statisztika összeállításához szükséges adatszolgáltatás azáltal, hogy a nemzetközi fizetési forgalomban teljesítendő fizetések jogcím

megadási kötelezettsége teljes körűvé válik, és kötelező a fizetés jogcíme mellett a fizetés kedvezményezettje országának megjelölése is. A kormányrendelet módosítása szükségessé tette a pénz-és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés módosítását is. Az átutalási megbízások nyomtatványai – új mezők kialakításával - alkalmassá váltak a jogcím és országkódok egységes feltüntetésére.

VII. Az MNB statisztikai tevékenysége

Az MNB statisztikai tevékenységében 2003. IV. negyedében a következő fontosabb események történtek:

1. Az európai uniós gyakorlathoz való igazodás és a nemzetközi összehasonlíthatóság biztosítása érdekében az MNB megújította monetáris statisztikai publikációit. Egységes lett a közölt monetáris mérlegek szerkezete, és a korábbiakhoz képest lényegesen több és részletesebb adatot publikál e témakörben az MNB. Ezzel párhuzamosan megkezdődött a monetáris aggregátumok szezonálisan igazított adatainak közzététele is.
2. A Monetáris Tanács 2003. december 15-ei ülésén döntést hozott a fizetési-mérleg-statisztika közzétételi és adat-elővizsgálati rendjének változtatásáról. Eszerint az Európai Unió követelményeivel és gyakorlatával összhangban az MNB 2004 júliusától – az adatforrások tartalmában, beérkezési gyakoriságában és határidejében bekövetkezett változások hatására – megszünteti a havi adatközlést, és a továbbiakban csak negyedéves gyakorisággal hozza nyilvánosságra a részletes fizetési mérleg statisztikákat. A Monetáris Tanács döntése értelmében ezzel párhuzamosan 2004 szeptemberétől változik a fizetésimérleg-statisztikák felülvizsgálati rendje is: a negyedéves adatok revíziója ezen időponttól folyamatossá válik, így az éves adatok zárása is későbbre (a tárgyévet követő harmadik hónapról a kilencedik hónapra) tolódik.
3. 2003 decemberében elnöki szinten aláírásra került a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank közötti megállapodás a két intézmény 2004. évi együttműködéséről. Ilyen konkrét naptári évre szóló együttműködési megállapodást most harmadik alkalommal kötött a két intézmény.